

Dr. Kónya István előadása:

"Az egyedi ügyekhez történő igazodás magyar gyakorlata a büntető ügyszakban"

A precedens olyan korábbi jogeset, amely lényegi elemeinél fogva egy újabb esetre alkalmazandó. A szűken értelmezett precedens a jogszabályt pótolja, a bírói jogalkotás terméke azokban a jogrendszerekben, amelyekben az írott jogot kevésbé tekintik fontosnak, vagy az nem kizárólagos (pl. angolszász jogrendszer). A magyar jog nem ismeri a precedenseket, csupán az ítéletek indokolásában lehet korábbi esetekre hivatkozni. Különösen igaz ez a büntető ítélezésre, ahol – eltérően a civilisztikától – tiltott az analógia. Ugyanakkor nem vitatható az a tendencia, hogy az angolszász precedensjog és a kontinentális jog közelednek egymáshoz, mert az utóbbiban egyre nagyobb szerepet kap az írott jog, míg a kontinentális jogrendszerekben felértékelődik a korábbi bírói döntések szerepe. Az esetjog jelentősége a büntető ítékezés területén is megnőtt. Az Alkotmánybíróság precedens alapú ítélezése és az Európai Emberi Jogi Bíróság esetjoga hatással van a rendes bíróságok gyakorlatára. A jogszabályok gyakori változásai eltérő értelmezéshez és bírói döntésekhez vezethetnek, amelyek miatt az egységes ítékezés érdekében a legfőbb bírói fórum jogegységi és más elvi tartalmú határozataira van szükség. A Kúria ítékezésében a korábbi döntésekhez igazodás többféle módon és szinten van jelen egyidejűleg. A Kúria felhasználja a Legfelsőbb Bíróság korábbi határozatait, beépíti ítékezésébe az Alkotmánybíróság döntéseit, alkalmazza az EJEB esetjogát, de az analógia tilalmát tiszteletben tartva a jogalkotáshoz fordul, ha a gyakorlatban észlelt joghézagot értelmezéssel betölteni nem lehet. Arra is akad példa, hogy az EJEB tényálláshoz és elkövetőhöz kötött döntése az ítékezésben az alapul fekvő tételes jog alakításának hiánya miatt nem érvényesülhet.

A jogegységi határozat kötelező jellege ellenére nem precedens, és precedens jog a büntető ítékezésben nincs, mert a jogegységi határozat mindig a tételes jog valamely rendelkezését értelmezi, annak tartalmát bontja ki, és ad a jogszabályoknak egységesen alkalmazandó tartalmat, de soha nem téved a jogalkotás területére. Az Alaptörvény 28. Cikke alapján a teleologikus jogértelmezés erősödése várható, amely kihat az ítélezési gyakorlatra és növelheti az elvi tartalmú döntések és határozatok szerepének jelentőségét.